

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Seria litteratorum, hominum poenitentia, institutio
eruditorum delinquentium - Cod. Ettenheim-Münster 60**

[S.l.], 1727

Documetum 2

[urn:nbn:de:bsz:31-108344](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-108344)

humana, et offensa in Dominum princeps Adam, ex uno:
loqesi restitutus in paradysum suum, non facit.

Documentum 2.

Provida mente et profundo cogitatu cognosci
 debent duorum distincta negotia: id est quantum
 distat inter bonum et malum: nec aliunde haec cognitio
 quam a primordio respicienda est. quid aliud est malum,
 quam peccatum committere? quid est bonum, quam age-
 re penitentiam pro commisso? haec est discretis utriusque
 negotii. sed ut in paradiso peccatum suadet, etiam
 penitentia recedat, et inde boni malive origo. quis
 Deo dignior quam David? et tamen deliquit, qui ceci-
 dit de culmine, si non fuisset compunctus. quis
 sceleratior Manasse? et tunc penitentia revocavit
 penitentiam Deum quod Saulum regem elegerit: quam ob-
 rem? nisi quid idem penitentiam ignoravit. quis sa-
 pientior Salomone? sed nequam penitentiam perdi-
 dit gratiam. Et ob hoc dicitur: concepit dolorem, et
 peperit iniquitatem. concepit peccator delicti dolorem, ps. 7.
 et si non penituerit, parit sibi mortem. par vultus
 antequam prodeat ex utero, dolor est matri: postquam
 vero editus fuerit, venit ei gaudium. peccatum vero
 conceptum coluber est in praecordiis hominis parit
 mortem, nisi fuerit penituntine captivum. peccati
 conceptio serpens est in praecordiis latens consum-
 matum venenum spirans, et lethiferum generat
 morbum. qui peccatum parit, in iudicium cadit:
 et si neglexerit, in ipso manebit. Natum suum ma-
 licie libenter pro lactat, natum vero peccatum fa-
 cit exitum nutriendi. peccati vero pater et mater
 est venter incontinent et libido, cupis utriusque ducitur
 in utraque prodigus et profusus. peccati virtus con-
 fusa abrebat, et castigandi secleritatis seminarium.
 Delicti lex est cupiditatis in membris: et cor impa-
 nitens capiebat ab ea. commissum crimen dulce est
 ad momentum, sed vertitur protinus in exitum. fe-
 merarius et audax festinus cecidit in crimen, decli-
 nat autem ab eo providus propitendo. nam sicut
 aqua ignem extinguit ardentem, sic penitentia
 diluit crimina fontibus lacrymarum. sicut in tene-
 bris non est absque luceana lumen, sic non potest
 homo peccatum sine penitentia abluere. Hoc de

Gen. 3.

homine iam baptizato dicitur. Item lector intelligat mar-
tyrium penitentia preteriti non exere. Et sicut lux diei
non fuerit lucernam: sic iustitia ante Deum sine peni-
tentia luceat. pondus peccati depressit desperantem, pro-
vidus aut penitentis levius perit. presumptivo spiritu
subintrat peccatum, et multiformis calidus. Discurrit
in homines: sapiens autem non illi dat locum gradijendi.
In corde sicut ut cereus ardet peccatum, nam in pectore
penitenti liquefit ut cera. peccati princeps factus est
aspis. In Adam subintravit eius solus, et fecit eum
intra ligna paradisi latere confusum: vocavit illum
Deus non matutina sed vespertina voce dicens: Adam
ubi es? Et quid ille? vocem tuam audivi, et timui, quia
nudus sum, et abscondi me. Timui: quare? quia peccavi:
abscondi me: quare? quia nudus sum et erubui. quia
ergo expulsus est pater per peccatum, revocantur filii
per penitentiam. nam quod peccatum clausit, peni-
tentia referavit: et de quo ira incipitavit, pietas re-
vocavit. qui non penitet mudo, nullus manebit in umbra
mortis: qui vero timet Deum, per penitentiam illustratur.

O penitentia, qua peccatum miserante Deo re-
mittis, et paradysum referas: qua contritum sanas homi-
nem, et tristem exultas: vitam de interitu restocas,
statum restauras: honorem revocas, fiduciam das: et
reformas vires, gratiamque abundantioram refundis. O pe-
nitentia, quid de te novi referam? omnia ligata tu
solvis, omnia soluta referas, omnia adversa tu miti-
gas: omnia contrita tu sanas: omnia confusa tu lucidas,
omnia desperata tu animas. O penitentia, utilantior
auro, splendidiore sole, quam non vincit peccatum, nec
defectio superas, nec desperatio delet. penitentia
respuat avaritiam, horret luxuriam, fugit furorem,
frenat amorem, calcas superbiam, linguam continet,
componit mores, odit malitiam, excludit invidiam. per-
fecta penitentia cogit peccatorem omnia libenter
sufferre: si violentus quereat, que habet non velat: si
verberem dirimat, non refragatur, percutienti maxillam
præbet alteram: iam angariatur ultro adjuvit, castiga-
tus gratias agit, provocatus tacet, exasperatus blandi-
tur. Superiori supplex est, inferiori subjacet: in corde
eius confitio est, in ore eius confessio, in opere tota
humilitas. Hæc est perfecta, et fructifera penitudo.
Sic penitenti præsto est Deus, esurienti nutritor, sitien-
ti potator, sapienti quod stultum putatur, sapit:
quod triste est, placet: quod molle est, displicet: quod

fluxum est, horret. O penitentia misericordia mater, et
 magistra virtutum, magna opera tua quibus reos resolu-
 ac reficis delinquentes, lassos relevas, recreas desperatos.
 per te nobis Christus regnum caelorum appropriatum *Matth. 4.*
 designat. Dicens: penitentiam agite, appropinquavit enim *ibid. 3.*
 regnum caelorum: ita et Baptista clamabat: facite fructus
 dignos penitentiae, quoniam ecce adest regnum Dei. per te
 subito rapuit thronum Christus ad regnum: per te Da-
 vid post flagitium felix iterum recepit spiritum sanctum:
 per te Manases post cruenta facinora ecce meruit fieri
 acceptabilis: per te petrus Apostolo, postquam ter nega-
 vit, data est indulgentia de caetera: per te filius prodigus
 regressus ad patrem, non solum amplexum osculumque
 paternum, sed etiam epulum vituli saginati, vestemque
 in honorem promeruit adipisci: per te mulier fornicaria
 uberes stillavit lacrymas, fontemque sui baptismi protinus
 lavit pedes Christi, crinesque detexit: per te Ninive civi-
 tas magna, populusque integer barbarorum subito Deum fa-
 mit, virtutem tuam secit, odorem tuum accepit, saporem
 tuum stinxit, dulcedinem tuam gustavit, cibium contra-
 xit, cinerem tuum comedit, jejunium tuum protraxit, lac-
 rymas tuas propulit, gemitum tuum suspiriumque persequit,
 fructusque ubertatis tuae abundanter exhibuit, et sic per opera
 tua non solum decreta mortis discrimen evasit, sed etiam
 vitam incognitam coronam accepit. Cuius similitudini peni-
 tentiam comparemus? sic est quomodo ager fructifer, aut
 vinea facunda, aut etiam arbor fructifera, fructus eius
 peccator famelicus edit, proficit in fiducia Dei, acceptusque
 remissione pinguescit in vita, et haec sunt verba eius: Do-
 mine ante te omne desiderium meum, et gemitus cordis *ps. 37.*
 mei non est absconditus a te, clamorem meum suspiriumque
 intellige, pavor peccati sollicitat me, pondus conscientiae
 meae deprimat me, non est mihi spes vivendi, neque fiducia
 moriendi, iudicium tuum Deus vereor, et penitus timeo
 preparatus impij. Audi me obsecro, modo dum tempus
 est: remitte quod timeo, dele quod vereor, priusquam
 abeam, et amplius non ero. Tali animo penitentem remissio
 datur, et vita donatur, nec regnum decedit a Domino tri-
 buendum. quid ergo times penitentiam, o homo, sine qua
 non est vivere, nec Deo placere? clamat jeremias com-
 punctus pro populo: quis dabit capiti meo aquam, et *jer. 9.*
 oculis meis fontes lacrymarum, et flebo videra populi
 mei? sciebat enim quod lacryma iuvaret populum
 transmigrationem, sciebat quod Deus contritionem quaerit,

et fletibus flectitur: sciebat quod Deus lugentes latificat, et
penitentibus parato est. Ad dei prophetandi locum querebat
remotum, ut usque ad vallonem perlingeret lacrymarum, quam
Deus amat, quoniam Christus amplectitur. Vallis est remotis
fletibus discreta, quae dicitur Josaphat, in qua iudex coe-
lestis populos discutit, et omnes gentes examinat: Disposuit
in convalle fletus, est enim vallis haec propter iudicium
quidem metuenda, sed propter penitentiam exoptanda,
publica enim et secreta est: publica est ad futuri iudicii
penam, et secreta est propter salubres penitentiae lacrymas.

Magnus profectus est lacrymarum, ut plorando ser-
vus propitius Dominum, filius lacrymis mitiget patrem,
et asperam matrem plorans parvulus mulceat. Ita
ergo et peccator profusis fletibus renovet iram Dei
reformatus in ipso. currit videre Timotheum paulus
propter fletum: Desidero, inquit, videre te, memore lac-
rymarum tuarum, et David dicit: Venite adoremus, et
ploremus coram Domino, qui fecit nos; et iterum: fuerunt
mihi lacrymae meae panes die ac nocte: et potum meum cum
fletu miscbam, stratumque meum per singulas noctes cum
lacrymis rigabam: et iterum: Deus vitam meam annuntiavit
tibi, posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, tanquam si
diceret: suscipe Domine lacrymas meas, quoniam lacrymae
sunt, quae cadunt vulnera, et sanant vulnera: lacrymae sunt
quae penitentiam arman, et indulgentiam prodocant: lac-
rymae sunt, quae calorem pulsantes, crimina delent, et con-
scientiam degravant. Sonant in ore penitentiae verba,
et movent in pectore pietatis veniam. Et impletur caput
aqua, tumescunt oculi, rigantur gena, decurrunt rivuli,
et Deus indulgentia mentem exultat. Lacrymae sunt,
quae reconciliant Deo, a peccatis redimunt animam,
et sanant languores eius. Sordentem animam vestem lac-
rymae lavant, et dant illi remissionis candorem, nam
sicut aucupus avium, aut visco, aut reti in grano aliquo
captum tenet papaverem, et manu sua subtilissimo fu-
niculo ligatum retinet, et quasi dimittens lacum de
manu sua, dant ei liberam volandi potestatem: at ille
avidus ad volandum, evapungit se putans, alacer altio-
ra appetit: sed iste summum funiculum tenens, re-
stringit eum, cum volaverit, et ad se trahit a spe volan-
di, et vivendi deceptum: ita et diabolus verubus venator
et per spiritum presumptionis laqueos suos deceptum im-
plicat hominem: qui semel haeserit, vult quidem ab eo
evelli, sed vinculum velox venator tenens, revocat

2. Tim. i.

ps. 94.
ib. 55.

captum semel in laqueo, et revolutionem premit. Aquidem
vinculum ipsum fluxum est, ac facile potest disrumpi:
sed Desidia nostra, et dilatio diuturna, facit ut robustum
fiat. Non cito rumpatur. quicquid enim durum, aut rigidum
obicit, vigilantia vincitur, et penitentia propugnat, ora-
tionibus molitur, fletibusq; resolvitur. nam ubi prosump-
tionis spiritus imperat, ubi exclusa penitentia, sola pec-
cati arbor fructibus suis exuberat. Et haec est arbor, in qua
deceptus protoplastus in mortem defluxit. sed restat
lignum vite in paradiso Dei repositum, quod nunc per
penitentiam recipit homo. O homo recurre ad arborem
vite. quid tardas manducare fructus eius, ut maneat in
aeternum? quid times penitentiam? nihil tam durum, quod
non deleat, nunc eum gustaveris, tunc per sentis quoniam
suavis est, et odor eius in naribus, et sapor in faucibus. peni-
tentia sapor est ieiunium pro peccato. quando per feittam
verè arripueris abstinentioniam, et commellestis gastri margio
cupiditatem superas continendo, penitudo est. quando per
suadentis gula libidinem vino potando vincis, et iam eo
quam parissime uteris, penitudo est. quando te somnus pre-
mit, et vincis eum, et vigilas propter Deum, penitentia est.
quando e purienti saneras, pretium vite est vestire nudum,
pasce peregrinam, et cum indigentibus mensa habere con-
fortium. scriptum est enim: quoniam elemosyna à morte
liberat, si non habet huius vite rationis meritum: quia
elemosyna cum iniquitate acquisita, abominatio est coram
Deo. si oraveris, et ieiunaveris, et elemosynam iuste feceris,
complesti pretium, redemisti peccata tua, remissa sunt
crimina, reparata est vita tua. Duo vera minuta mulier
vidua misit in arcam Dei, et malata est opulenti. Et quid
de duobus minutis dico, quando calix aqua frigida potectus
non vacat à pretio vite. Ergo non exsavescas penitentia,
sed esto in processu eius promptior, in opere paratior, in
amore propensior. Non fuges, linguam confine, mores
compone, vitia vince, virtutem dilige, sanctitatem sequere,
promissa male loquentium damna, et plena est penitentia
tua, atq; perfecta, et consequetur indulgentiam: praeston-
te ipso Domino nostro Iesu christo.

Documentum 3.

Obsecro, flagito, supplico, ut hic peccata nostra
deploramus, et lugeamus, doleamus ob peccata nostra,
nec erit, quod illic timeat: mordeant nos hic verba, et
non lanceinabit nos illic vermis venenosus: urat nos hic
increpatio, et non urat nos illic gehenna ignis. Consecta-
neum erit, ut quid hic lugent, illic consolationem accipiant.
qui verò hic ridet, et delitiantur, et in peccatis iacent, ne-
cepe omnino ut illic videant lugentes et plorantes, et dentibus